

2003-11-03

Celek jsoucí skutečností

Ü První pohled na svět:

- Odkud to vše pochází?
- Citát: „Anaximandros prohlásil neomezené za počátek a základní prvek jsoucna. První zavedl toto jméno počátek. Říká že fakt, že to není voda ani žádný z tzv. živlů, nýbrž jakási jiná neomezená přirozenost z nichž vzniká všechny oblohy a světy vně. „A z čeho věci vznikají, do toho též zanikají podle nutnosti, neboť si za své bezpráví navzájem platí pokutu a trest podle určení času“
- Z první věty se dovídáme, že 1. otázka, která An. zajímala (3. stol. před Kristem) byla otázka počátku. Jaký je prazáklad, počátek, ze kterého vše vzniká. Mluví se o něčem obtížně srozumitelné, popsatelné, je to neurčité, neomezené (řec.: „apeiron“).
- 1. část věty v uvozovkách: Základ počátku lze dle An. chápat jako neomezené. Základem je neomezená přirozenost. A. chápe svět, ve kterém se pohybujeme, jako drama neustálého vznikání a zanikání. Svět je něco co představuje vyvážený proces vznikání a zanikání. Vznikání je nutné chápat jako věci, že věci jsou zde jen kvůli tomu, že jsou nějak vymezeny. „Jsou zde hranice, které oddělují kámen od cesty.“ Ale věci se do základu při svém zániku vrací. Vše se děje podle nutností, není to nahodilé.
- 2. část věty v uvozovkách: Liší se od první části, A. se nedostávalo vhodných slov, aby řekl to, co měl na mysli. Domnívá se, že to co platí pro oblast lidských skutků, tak to platí pro proces vznikání a zanikání. „Kdo je postižen pokutou a trestem?“. Ten, kdo překračuje hranice. Lidé si vymysleli instituci pokutu a trestu – někdo jiný se vymezuje nad jiné. Jak rozumět „pokutě a trestu“? Některé děje, procesy, události se vymezují na úkor jiných. Učení o „pokutě a trestu“ lze chápat, že A. chápe vznikání a zanikání jako určitou harmonii, řád. Pokud dochází, že někde je soulad, vyváženost jsou narušeny, tak povaha světa je takové povahy, že věci které se vymezují na úkor jiný, jsou vráceny mezi své hranice. „Boží mlýny melou pomalu a jistě.“ Věci jsou konkrétní, ale podléhají řádu vyváženosti. Pokud se vymykají řádu, tak jsou potrestány (vrácení zpět).
- Závěr: Svět je nějaký řád, soulad, harmonie, vyváženost, a je uspořádán tak, že vše co narušuje tento řád, tak je nějak vymezen zpět do svých mezí a je to spojeno s trestem. Člověk je tohoto světa součástí. Moc řádu světa vyžaduje od člověka pokoru, respekt (člověk si to i uvědomuje; podřizuje se mu).
- Konečný závěr: Je to řád, který vymezuje vzájemné vztahy vznikajících a zanikajících věcí. Přesahuje to člověka, člověk má k tomu respekt a pokoru a hledá v tomto řádu svoji roli, aby v tomto řádu žil v souladu.

Ü Druhý pohled na svět:

- Pohled z Palestiny, starověk, Starý Zákon, Genesis. Stvoření světa v šesti dnech.
- Není to filozofický text, ale náboženský.
- Stvoření v hebrejštině znamená stvoření něčeho dobrého. V češtině stvoření je prostě něco udělaní a může to být dobré nebo zmetek. Překladatelská pomůcka: „A viděl [Bůh], že to je dobré.“ – není to vhodné.
- Zamysleme se nad tím, co nám ten text sděluje. Stvoření tohoto světa je stvoření z ničeho. Stvořitel je Bůh.
- Kdybychom se An. ptali proč tu něco je – asi by odpověděl, že existoval nějaký prapočátek a z toho všechno vzniklo. Proč je zde něco a není zde nic? Genesis odpovídá v češtině jako příběh. Ale ono to má i jiný pohled (v originálním překladu) – na tuto otázku se dá odpovědět: „Ono je to nekonečně dobré ve srovnání s tím, že by tu nebylo nic“. Nepracuje se s faktem, ale s hodnotou. Na tom stojí židovsko-křesťanské myšlení.
- Vůči řeckému myšlení, že povaha světa je taková, že svět je sám sobě příčinou (díváme se na fakta) versus židovsko-křesťanské myšlení, že toto nestačí. Musíme hledat hodnoty.

Ü Třetí pohled na svět:

- Pro „moderního“ člověka má význam v tom, že jsme jeho dědici. Rodí se na počátku novověku (cca poč. 17. stol.).
- Odlišuje se od dvou předcházejících, protože 1. a 2. mají něco společného. Při různosti, mají společné: Člověk je součástí řádu, řád je mnohonásobně silnější, člověk musí najít svoji roli v tomto řádu a podřídít se jemu.
- „The knowledge is power“ – „Vědění je moc“
- Poznání není jenom pochopit a přijmout řád světa. Smyslem poznání je stupňovat lidskou moc nad přírodní mocí.
- Svět je takové povahy, že je možné jej popsat prostředky, které nám dává matematika a ten popis pomocí matematiky je velice přesný. Např. R. Descartes hovoří o tom, že svět je věc rozlehlá (má délku, šířku, hloubku, hustotu, působí na něj síla apod.). To je možné matematicky popsat.
- Comte: „Vědět, abychom mohli předvídat, abychom měli moc“.

- Člověk, na rozdíl od světa je „myslící“. Takže člověk není rozlehlý. Věc rozlehlá nemůže být podle Descartese myslící a naopak. Člověk se vyčleňuje ze světa. Svět je člověkem chápán jako předmět našeho působení. Člověk stojí proti řádu, vyčleňuje se z něj. Můžeme si vůči světu všechno dovolit.
- Člověk přestává být obyvatelem světa, ale stává se dobyvatelem.
- Tento pohled není ze současného hlediska asi taky správný. Pokud bude člověk technologicky více nešetrně vládnout přírodě, může se stát, že zničí přírodu, která následně zničí i jeho samotného.

Otázky:

Přiblížit některý pohled na svět